

MARIUSZ SZRAM
(Lublin)

NOWY PODRĘCZNIK DO NAUKI ŁACINY*

Mimo zanikającej znajomości języków klasycznych we współczesnym społeczeństwie, często motywowanej brakiem ich przydatności w dzisiejszym technicyzowanym i utylitarystycznie nastawionym świecie, nie można w żaden sposób zakwestionować konieczności poznania podstaw języka łacińskiego we wszystkich dziedzinach humanistyki, a szczególnie wśród filologów i historyków. Z łaciny wszakże wywodzi się szereg języków europejskich, a większość z nich czerpie z jej bogactwa leksykalnego i gramatycznego. Trudno też wyobrazić sobie historyka niepotrafiącego odczytać dokumentów źródłowych, przez wiele wieków sporządzanych w języku Cycerona. Wciąż istnieje więc potrzeba tworzenia nowych, oryginalnych podręczników języka łacińskiego dla studentów kierunków humanistycznych, dających rzeczywiste podstawy posługiwania się językiem łacińskim dla potrzeb translacyjnych. Powinny one łączyć precyzję i przejrzystość gramatycznego wywodu z adekwatnym do studiowanych dziedzin, a równocześnie atrakcyjnym doбором tekstów i ćwiczeń.

Udaną próbę stworzenia opracowania o wyżej wymienionych cechach jest recenzowana książka autorstwa profesora Jerzego Wojtczaka-Szyszkowskiego, filologa klasycznego z Uniwersytetu Warszawskiego, znanego z wcześniejszych podręczników języka łacińskiego dla studentów teologii i prawa: *Fides et litterae*¹ i *Iure et legibus* (ze Stanisławem Kalinkowskim)². Omawiany podręcznik, obejmujący pięćdziesiąt jednostek lekcyjnych i wybór oryginalnych tekstów klasycznych, przewidziany został dla dwuletniego kursu języka łacińskiego (trzy semestry przeznaczone na opanowanie podstaw gramatyki oraz słownictwa i jeden semestr poświęcony na lekturę oryginalnych tekstów).

Zaletą książki, ważną z dydaktycznego punktu widzenia, są krótkie i jasne, nieprzeładowane zbędnymi informacjami wyjaśnienia zjawisk gramatycznych. Kolejne zagadnienia fleksyjne i składniowe podawane są proporcjonalnie do wzrastającego stopnia trudności. Formy deklinacyjne i koniugacyjne omawiane są łącznie, co pozwala od początku tłumaczyć proste zdania. Bardzo przydatne są uzupełniające

* Jerzy Wojtczak-Szyszkowski, *Roma clarissima urbium. Język łaciński dla studentów kierunków historycznych i filologicznych*, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2008, 195 s.

¹ *Fides et litterae: język łaciński dla uczniów szkół katolickich, studentów i alumnów*, Adam, Warszawa 1998.

² *Iure et legibus: język łaciński dla studentów prawa*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego, Warszawa 2000.

każdą lekcję ćwiczenia polsko-łacińskie, pozwalające utrwalić poznane struktury gramatyczne i słownictwo.

Przykłady i preparowane teksty towarzyszące wykładowi gramatyki w poszczególnych jednostkach lekcyjnych zostały dobrane trafnie zarówno pod względem zawartych w nich zjawisk gramatycznych, jak i od strony treści, oscylującej wokół historii starożytnego Rzymu. Są to oczywiście teksty dostosowane poziomem do możliwości studenta na konkretnym etapie procesu dydaktycznego. Stanowią one reprezentatywny wybór łacińskiej prozy i poezji najważniejszych twórców starożytnych. Teksty prozatorskie – przede wszystkim Cycerona i Seneki – są treściowo interesujące i dobrze oddają mądrość zawartą w etyce i prawie rzymskim. Literaturę wczesnochrześcijańską reprezentują jedynie nieliczne teksty Laktancjusza, Augustyna i Kasjodora, ale zainteresowanych łaciną pierwotnego Kościoła można odesłać do obszernej antologii tego samego Autora: *Fides et traditio*³. Nie powinny one przekraczać możliwości tłumaczeniowych studentów, którzy sumiennie opanowali gramatyczną część podręcznika. Pewne kłopoty translatorskie może natomiast sprawiać wybór poezji, ale z pomocą nauczyciela tłumaczenia też staną się wykonalne, a trudno przecież wykształconego humanisty pozbawiać kontaktu z takimi nieśmiertelnymi tekstami poetyckimi, jak opis pierwszych okresów dziejów świata z *Metamorfoz* Owidiusza czy prolog z *Eneidy* Wergiliusza. Interesujące dla historyków Polski i przyszłych tłumaczy literatury może być zetknięcie się z łaciną renesansową polskich poetów, co umożliwiła kończąca antologię cenny wybór poezji Jana Kochanowskiego, Klemensa Janickiego, Andrzeja Krzyckiego i Macieja Kazimierza Sarbiewskiego.

Zasadniczą część podręcznika uzupełniają: krótko i przejrzysto przedstawione zasady kalendarza rzymskiego oraz zawierające podstawowe terminy słowniczki: łacińsko-polski i polsko-łaciński, z których ten drugi jest szczególnie cenny, ponieważ niewiele jest opracowań tego typu. Ułatwia on wykonywanie ćwiczeń polsko-łacińskich zawartych w podręczniku, a ponadto umożliwia uczenie się słówek właśnie w kierunku od języka ojczystego do obcego, co – jak pokazuje praktyka dydaktyczna – przynosi szybsze i trwalsze efekty niż w najczęściej stosowanym kierunku odwrotnym.

Wprawdzie w dobie komputerów trudności edytorskie wydają się nie istnieć, ale w przypadku tekstów w językach obcych, zwłaszcza klasycznych, wcale takie założenie nie musi okazać się oczywiste, o czym świadczą liczne literówki greckie i łacińskie w różnych poważnych pracach naukowych. Tym razem wydawnictwo stanęło na wysokości zadania i doskonale przygotowany przez Autora tekst książki został wydrukowany bezbłędnie, co w przypadku podręcznika akademickiego zasługuje na podkreślenie i uznanie. Polska dydaktyka uniwersytecka otrzymuje więc bardzo przydatne, dopracowane pod względem treściowym i formalnym narzędzie do ratowania zrębów znajomości *lingua maiorum* wśród współczesnej polskiej inteligencji. Pozostaje jedynie życzyć studentom zapału i wytrwałości, przypominając dawną prawdę, że *praeclarum est Latine scire*.

³ *Fides et traditio: wybór tekstów autorów wczesnego chrześcijaństwa*, Drukarnia Archidiecezjalna, Warszawa – Katowice 2006.

ARGUMENTUM

Censura libri, cui titulus est Roma clarissima urbium. Hic liber, a Georgio Wojtczak-Szyszkowski scriptus, optime docet rudimenta linguae Latinae eos, qui studiis historicis aut philologicis operam dant.